

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 1, 2021 | 28.01.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.1.110](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.1.110)

УДК 663.11:330.131.5:657.421-044.956

*Т. І. Галаган,
к. е. н., доцент, Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: 0000-0002-1421-2894*

*Г. С. Кругляк,
студент групи ЕК-17,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: 0000-0003-4680-3357*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

*T. Galagan,
PhD in Economics, Associate Professor,
Dnipro State University of Agrarian and Economics
G. Krugliak,
Student group EK-1-17,
Dnipro State University of Agrarian and Economics*

METHODICAL APPROACHES TO DETERMINING THE ESSENCE OF THE REPRODUCTION OF FIXED ASSETS OF THE ENTERPRISE

Встановлено, що серед організаційно-економічних і техніко-технологічних заходів подолання кризових явищ в агропромисловому секторі економіки особливе місце належить прискоренню техніко-технологічного переоснащення сільськогосподарського виробництва. Вирішувати цю складну технічну та соціально-економічну проблему необхідно системно та комплексно, оновлюючи та розвиваючи матеріально-ресурсний потенціал.

Визначено, що для дійового проведення інтенсифікації сільськогосподарського виробництва важливо економічно обґрунтувати джерела виділення потрібних коштів на придбання нової виробничої техніки, запасних частин та інших агрегатів для проведення ремонтів тощо.

Аргументовано, що при виборі джерел інвестування в основний капітал першочерговим джерелом повинен бути власний капітал (власні накопичення) аграріїв. Але в нинішніх ринкових умовах, зважаючи на складну фінансову ситуацію у великій кількості сільськогосподарських товаровиробників, їх можливості щодо виділення власних коштів для формування інвестиційного фонду обмежені.

It is established that among the organizational-economic and technical-technological measures of overcoming the crisis phenomena in the agro-industrial sector of the economy a special place belongs to the acceleration of technical-technological re-equipment of agricultural production. To solve this complex technical and socio-economic problem it is necessary systematically and comprehensively, updating and developing material and resource potential.

It is determined that for the effective intensification of agricultural production it is important to economically justify the sources of allocation of the necessary funds for the purchase of new

production equipment, spare parts and other units for repairs, etc.

It is argued that when choosing sources of investment in fixed capital, the primary source should be the equity (own savings) of farmers. But in the current market conditions, given the difficult financial situation of a large number of agricultural producers, their ability to allocate their own funds to form an investment fund is limited.

An important condition for efficient agricultural production is the constant renewal of consumed means of production with a focus on the quality of the reproduction process. A special place among the various types of material and technical resources involved in the creation of products belongs to technical means.

They are an active part of the means of production and largely determine the effectiveness of the enterprise. Exacerbation of the problem of technical support of agricultural enterprises and improving the quality of their machinery and tractor fleet in the financial crisis determines the need to improve economic regulation of these processes.

The main source of renewal of material and resource potential of agricultural production is its intensification, which is based on investment and innovation activities. Therefore, the priority in the formation of efficient agricultural production should be to create favorable conditions for agricultural enterprises for profitable management.

Ключові слова: *основні засоби; просте і розширене відтворення основних засобів; амортизація; капітальні вкладення.*

Keywords: *fixed assets; simple and expanded reproduction of fixed assets; capital expenditures.*

Вступ.

Важливою умовою ефективного сільськогосподарського виробництва є постійне оновлення спожитих виробничих засобів з орієнтацією на якість відтворювального процесу. Особливе місце серед різних видів матеріально-технічних ресурсів, які приймають участь у створенні продукції, належить технічним засобам. Вони є активною частиною засобів виробництва і в значній мірі визначають результативність діяльності підприємства. Загострення проблеми технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств та поліпшення якісного стану їх машинно-тракторного парку в умовах фінансової кризи визначає необхідність удосконалення економічного регулювання цими процесами та високу актуальність теми дослідження.

Результати дослідження.

Кошти, отримані сільськогосподарським підприємством від прибутку своєї господарської діяльності є основним джерелом накопичення ресурсів в сільському господарстві. Оскільки в аграрному секторі економіки у більшості господарюючих суб'єктів виробництво стало збитковим, це виступило однією з основних причин призупинення інвестиційної діяльності в цій галузі. Звідси спостерігається відсутність своєчасного і необхідного оновлення великої частини матеріально-технічних засобів, і як слідство, їх вибуття з економічного обороту.

Серед організаційно-економічних і техніко-технологічних заходів подолання кризових явищ в агропромисловому секторі економіки особливе місце належить прискоренню техніко-технологічного переоснащення сільськогосподарського виробництва. Вирішувати цю складну технічну та соціально-економічну проблему необхідно системно та комплексно, оновлюючи та розвиваючи матеріально-ресурсний потенціал. Основним джерелом оновлення матеріально-ресурсного потенціалу сільськогосподарського виробництва є його інтенсифікація, яка ґрунтується на інвестиційно-інноваційній діяльності [1; 2].

Для дійового проведення інтенсифікації сільськогосподарського виробництва важливо економічно обґрунтувати джерела виділення потрібних коштів на придбання нової виробничої техніки, запасних частин та інших агрегатів для проведення ремонтів тощо. При виборі джерел інвестування в основний капітал першочерговим джерелом повинен бути власний капітал (власні накопичення) аграріїв. Але в нинішніх ринкових умовах, зважаючи на складну фінансову ситуацію у великій кількості сільськогосподарських товаровиробників, їх можливості щодо виділення власних коштів для формування інвестиційного фонду обмежені. Тому першочерговим завданням у формуванні ефективного сільськогосподарського виробництва повинно бути створення для аграрних підприємств сприятливих умов для прибуткового господарювання [3].

Зарубіжний досвід свідчить про економічну доцільність створення системи кооперативних банків в агропромисловому комплексі та формування у виробничо-правових структурах спеціального фонду для системного оновлення сільськогосподарської техніки.

Поряд із створенням сприятливих умов для сільськогосподарських товаровиробників, з метою відтворення матеріально-технічних ресурсів для аграрного виробництва особливого значення набуває розвиток

фінансового лізингу. Державною політикою оновлення технічних засобів аграрного комплексу фінансовий лізинг розглядається як другий напрям фінансування сільськогосподарських підприємств після самофінансування. Фінансовий лізинг як форма довгострокової оренди технічних засобів і споруд виробничого призначення належить до важливих видів підприємницької діяльності, спрямованої на забезпечення відтворення та кругообігу матеріальних ресурсів у процесі виробництва. Йдеться про створення лізингового ринку основних засобів. Метою цього є стимулювання процесу виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції, підвищення ефективності всіх галузей аграрного сектору економіки. Аграрний лізинг дає можливість значно підвищити рівень забезпеченості сільськогосподарських підприємств технічними засобами. І про це свідчить світовий досвід.

Як економічна категорія лізинг трактується як довгострокова оренда тракторів, комбайнів, інших машин і транспортних засобів для забезпечення сільськогосподарських виробничих процесів.

«Лізинг» в перекладі (*to lease* – дати в оренду) означає «оренда». В сучасному економічному розумінні – це вид фінансових послуг, форма кредитування, яка проявляє себе у вигляді довгострокової оренди технічних засобів. Умови цієї форми інвестування обумовлюються лізинговою угодою. Ще на початку ХХ століття були відомі різні форми лізингу. Але широкого застосування вони не мали. Доки на початку 60-х років виробники машин у більшості промислово розвинених країн не зазнали проблем зі збутом виготовленої продукції (виробничої техніки і обладнання). Як слідство цього банківська сфера зазнала проблем із розміщенням кредитів. Перед урядами цих країн постала проблема розвитку економіки через відновлення виробничих фондів. Слід віддати належне виробникам техніки, банківській сфері та урядовцям, якими були створені належні умови для розвитку лізингової діяльності. В розвинутих країнах державне регулювання було спрямоване на заохочення товаровиробників до оновлення технічних засобів і впровадження сучасних видів обладнання за допомогою лізингових операцій.

Лізинг за змістом і суттю має багатоваріантний характер. Його необхідно розглядати як процес забезпечення безперервності виробництва і відтворення основного капіталу з оглядом окремих його складових таких як оренди, кредитів, інвестицій.

В періоди кризових явищ в сільському господарстві країни з розвинутою ринковою економікою широко застосовують лізингові відносини з метою забезпечення необхідного технічного стану для високопродуктивного аграрного виробництва. Останніми роками Україна також стала використовувати лізингові операції задля забезпечення сільськогосподарських підприємств виробничою технікою.

В Україні розвиток агролізингової діяльності бере початок з 1997 року, коли виникло кілька її організаційних форм. У 1999 р. на основі Постанови Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо забезпечення діяльності державного лізингового підприємства «Укראгролізинг» були визначені основний зміст та організація державних агролізингових операцій, формування територіальної мережі лізингодавців.

Насьогодні найбільш відомою є національна акціонерна компанія «Укראгролізинг», яка пропонує аграріям широкий спектр надійної і порівняно недорогої техніки та обладнання як вітчизняного так і іноземного виробництва на умовах фінансового лізингу. Крім цього компанія планує надавати ще одну важливу для сільськогосподарських товаровиробників послугу – пропонуватиме селянам сучасні технології обробітку ґрунту, внесення добрив, застосування засобів захисту рослин, які розроблені в Україні та спроможні конкурувати з іноземними аналогами [4].

У лізингових відносинах існують три суб'єкти: виробники машин і обладнання, лізингодавець та споживач (товаровиробник). Кожен з них дбає про свої інтереси.

Виробники технічних засобів мають реалізувати вироблену продукцію із забезпеченням рентабельності виробництва, і зацікавлені у розвитку лізингу як способу реалізації своєї продукції.

Лізингодавці виступають посередниками між виробниками і споживачами, і бажають якнайшвидше повернути інвестиційний капітал.

Сільськогосподарські товаровиробники не мають коштів на придбання техніки і зацікавлені в оновленні матеріально-технічної бази без великих разових виплат.

Особливістю лізингу є подвійність його природи, чим і обумовлюється його суперечність. З одного боку лізинг має багато спільного із кредитом, оскільки це вкладення коштів в основний капітал на основі повернення та у визначені строки. З іншого боку лізинг має спільні риси з інвестиціями, оскільки лізингодавець та лізингоодержувач оперують не грошима, а виробничою формою капіталу.

Виходячи з перелічених характеристик лізингу як економічної категорії можна визначити що лізинг – це форма грошового забезпечення відновлення основних засобів, які надаються у тимчасове користування з метою застосування у виробничому процесі, за відповідну плату, у тимчасове користування з правом наступного їх викупу.

Держава підтримує лізингову діяльність, яка спрямована на відновлення матеріально-ресурсного потенціалу з метою забезпечення конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» (із змінами) Міністерству аграрної політики передбачені видатки в розмірі 5596,4 млн. грн. на програми підтримки розвитку АПК. 98,4 млн. грн. було виділено для часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва (Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 р. №130. За програмою 2801490 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу» виділено всього 3,8 млн. грн.

А от вже у 2019 році небанківськими лізинговими фінансовими установами було укладено договорів

лізингу на суму більше 26,0 млрд. грн., що на 18,5% (4,0 млрд. грн.) більше ніж в минулому 2018 році. За 2019 рік кількість укладених договорів фінансового лізингу зросла на 50% (більше 5 тисяч одиниць.). В структурі укладених договорів фінансового лізингу за 2019 рік перше місце займає саме сільське господарство (25,7%, або 6,8 млрд. грн.). За сільським господарством у структурі лізингових операцій йде транспорт, частка якого складає 20,0%

Застосування агролізингу і розвиток агролізингової діяльності в сільському господарстві є обнадійливим засобом подолання кризової ситуації в оновленні матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств в умовах обмеження їх фінансових можливостей.

Висновок.

Основним джерелом оновлення матеріально-ресурсного потенціалу сільськогосподарського виробництва є його інтенсифікація, яка ґрунтується на інвестиційно-інноваційній діяльності. Тому першочерговим завданням у формуванні ефективного сільськогосподарського виробництва повинно бути створення для аграрних підприємств сприятливих умов для прибуткового господарювання.

Література.

1. Вініченко І.І. Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств: монографія [Текст] / І.І. Вініченко. – Донецьк: Юго-Восток, 2010. – 444 с.
2. Колеснік Я.В. Відтворення основних засобів: види, форма та джерела фінансування [Електронний ресурс] / Я. В. Колеснік // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії: Економічні науки. – 2009. – № 2. – С. 130–133. – Режим доступу : [http://www.nbu.gov.ua/ portal/Soc_Gum/](http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/)
3. Олійник Т. Інтенсифікація відтворення основних засобів аграрного виробництва / Т. Олійник // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2010. - №2(10). – С.61-65.
4. <https://www.ukragroleasing.com.ua/index.php?ostanni-novini/>

References.

1. Vinichenko, I.I. (2010), *Investytsijna diial'nist' sil's'kohospodars'kykh pidpryemstv* [Investment activity of agricultural enterprises], Yuho-Vostok, Donetsk, Ukraine.
2. Kolesnik, Ya.V. (2009), “Reproduction of fixed assets: types, form and sources of funding”, *Visnyk Dnipropetrovskoi finansovoi akademii*, [Online], vol. 23, available at: [http://www.nbu.gov.ua/ portal/Soc_Gum/](http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/)
3. Oliynyk, T. (2010) “Intensification of reproduction of fixed assets of agricultural production”, *Visnyk Berdyanskogo universytetu menedzhmenty i biznese*, vol. 2(10), pp. 61-65
4. <https://www.ukragroleasing.com.ua/index.php?ostanni-novini/>

Стаття надійшла до редакції 20.01.2021 р.